

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"
חיים סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

י"ו ע"ב ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 857

מסכת נזיר ס"ד-סוטה ה' ♦ כלים י"ב, ד' - י"ג, א'

בס"ד, י"ב חשוון תשע"ו

השבוע בגליון

- ♦ חשיבות הזירות במצוות דרבנן
- ♦ מכירת בשר בתשעת הימים
- ♦ ניוגוב ידיים במכונה לייבוש ידיים

♦ תעודת כשרות למסעדה המגישה קפה אחר ארוחה בשרית

- ♦ בדיקת ספר תורה שמצאו בו טעויות
- ♦ אין לבקש מאדם בקשה אם אינו יכול לסרב לה
- ♦ לקיחת בגדים לבית המרחץ על ידי משמש

דבר העורך

"שיחפשו"

אמרות רבות מיוחסות לאדמו"ר רבי שמחה בונים מפשיסחא, זיע"א.

אחת המפורסמות שבאמרותיו מדברנות-הנפש פותחת במעשה שאירע בימות החורף, עת נסע בעגלה אשר שקעה בבוץ. העגלון ירד מן העגלה והתאמץ לחלצה, ופנה אל רבי שמחה בונים: "עזור לי". "איני יכול", השיבו. על אתר הגיב העגלון: "יכול אתה, אך אינך רוצה".

מני אז, מספרים חסידים, היה רבי שמחה בונים מוכיח את עצמו: "יכול אתה - אך אינך רוצה".

בדרכו המיוחדת היה רבי שמחה בונים מורה דרכם של אלפים ורבבות, ורבה של גדולי החסידות, הרבי מקוצק; בעל חידושי הרי"ם; רבי יצחק קאליש מוורקא, אבי חסידות וורקא ממנה הסתעפו לימים חסידויות אלכסנדר, אמשינוב סטריקוב; ועוד.

על תלמידו זה, האדמו"ר רבי יצחק מוורקא, מסופר מעשה מופלא ביותר. לא מופתים ולא ניסים, אלא אהבת תורה שיקדה כאש בעצמותיו.

רבי יצחק נולד בפולין בשנת תקל"ט ונפטר בשנת תר"ח.

לפרנסת ביתם ניהלה אשתו בית מסחר קטן. ביום מן הימים הגיעו נציגי השלטון אל בית המסחר כדי לבדוק בין חפציו. באותה תקופה השלטונות הקפידו ביותר על אי הברחת סחורות מעבר לגבול, ומי אשר נתפסו ברשותו סחורות שהוברחו בלא תשלום מכס, עלול היה להענש חמורות ופעמים הגיעו הדברים לכדי מוות.

פקידים אלה הפיקו הנאה מתפקידם, וכאשר היו מגיעים לבית מסחרו של יהודי היה הלה פותח מיד באמירת תהלים. הן אם יש ברשותו סחורות מונברחות והן אם לאו - עלולים הללו לטפול עליו

דף סה/ב עלילא מצאו וטיהרו ארץ ישראל

בדיקת ספר תורה שמצאו בו טעויות

משנתנו (סד/ב) עוסקת בדיני פינוי קברים וקובעת כי אם נמצאו מת או שניים קבורים בקרקע, אפשר לפנותם ולקברם במקום אחר, מאחר שהעובדה שנמצאו שני קברים בלבד מעידה על כך שנקברו במקום באופן זמני, על דעת כן שבבוא היום יפנו למקום אחר למנוחת עולמים. אולם, אם נמצאו שלשה קברים, [שסמיכותם זה לזה מעידה כי נקברו באופן קבוע], אין לפנותם ממקומם המתכנה מעתה ואילך: "שכונת קברות", וכן יש לחשוש שמא ישנם במקום קברים נוספים (עיין במפרש ובתוספות).

הגמרא דנה מה יהא הדין במקרה שלאחר שפינו שני קברים מצאו קבר נוסף, האם מאחר שסוף סוף במקום זה נמצאו שלשה קברים, חל על המקום שם "שכונת קברים" שאסור לפנות הקברים מתוכה, וכן צריך לבדוק האם יש עוד קברים בסביבה, או שמא, מאחר שכעת בפועל יש רק קבר אחד, לא נקרא המקום "שכונת קברים". הגמרא מנמקת את הצד השני משום: "עילא מצאו וטיהרו את ארץ ישראל", כלומר, אף על פי שהדעת נותנת שאין לחלק בין מקרה שבו נמצאו שלשת הקברים יחד, לבין מקרה שבו נמצא הקבר השלישי רק לאחר שפוננו שני הקברים, מכל מקום הקלו חז"ל ולא קבעו שם "שכונת קברים" על המקום, כדי להקל על הכהנים ועושי הטהרות (רא"ש). להלכה (ליקוטי הלכות, ערוך השולחן סי' כ"א סעיף י"ז) נפסק כצד השני.

ספר תורה שנמצאו בו שלש טעויות, חייב בדיקה: נפסק להלכה (שולחן ערוך, יו"ד, סימן רע"ט, סעיף ג), שספר תורה שנמצאו בו שלש טעויות חובה להגיה את כולו. הפוסקים דנים (עיין פתחי תשובה שם) אם גם כאשר נמצאה טעות בספר התורה ותיקנוה, ולאחר מכן חזרו ומצאו טעות נוספת ותיקנוה, וחוזר חלילה, נאמר כי מאחר שלמעשה נמצאו בו שלש טעויות חייבים להגיה את כולו מחדש, או שמא אין חובה לעשות כן, מאחר ולא מצאו שלש טעויות בבת אחת.

הנחלת צבי (שם) מוכיח מדברי גמרתנו, שחובה לבדוק את ספר התורה מחדש. שכן, בסוגייתנו הדנה לגבי שלשה קברים, מסתמכת הגמרא על הסברא ש"עילא מצאו וטיהרו את ארץ ישראל", אולם, לגבי ספר תורה, אף אם הטעויות נמצאו לאחר שתוקנו הטעויות הקודמות, יש להגיה את ספר התורה מחדש [ודלא כדעת הבני יונה] וכן פסק בעל אליה רבה (או"ח קמ"ג י"ד).

ספר שהוגה בעבר על ידי מומחה: אולם, בקסת הסופר (סימן י"ט ס"ב) כתב, כי המנהג הוא, שאם ספר התורה שנמצאה בו טעות הוגה בזמנו לאחר כתיבתו - כפי שיש לנהוג בכל ספר תורה - על

צעילוי נשמת

הר"ר **יצחק אייזיק אורנשטיין** ז"ל
ב"ר שכנא דוד ז"ל
נלב"ע ט"ז בחשוון תשל"ב
תנצב"ה
הונצח ע"י בנו יחידינו
הר"ר אשר אורנשטיין ומשפ' שיחיו - חיפה

צעילוי נשמת

הר"ר **נחמיה יחיאל זעירא** ז"ל
ב"ר משה מרדכי ז"ל נלב"ע י"ב בתשרי תשמ"ח
וזוגתו מרת **סימה פינקל** ע"ה
ב"ר פריץ ז"ל נלב"ע י"ב בחשוון תשנ"ח
תנצב"ה
הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

מרת **מרים ג'ונס** ע"ה
ב"ר אברהם יצחק ז"ל
נלב"ע ט"ז בחשוון תשל"ה
תנצב"ה
הונצחה ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הרב **פנחס רוזנבאום** זצ"ל בן הרה"ג רבי שמעלקא הלוי זצ"ל הי"ד
נלב"ע י"ג מר חשוון תשמ"א **תנצב"ה**
הונצח ע"י בני משפחתו שיחיו

ידי מגיה מומחה, אין צורך בהגהה נוספת, אם ספר התורה תוקן לפני מציאת הטעות השלישית. על דבריו כתב במשנת הסופר, שכל זאת דווקא אם רק בספר תורה זה בלבד נמצאו ג' טעויות, אך אם נמצאו טעויות בספרי תורה נוספים שהוגוהו על ידי אותו מגיה מומחה, בטלה מומחיותו ויש לבדוק את כל הספרים שנמצאו בהם טעויות. עוד הוסיף, שלמעשה סומכים להלכה על דברי בעל קסת הסופר. אמנם, אם נמצאו בשלש יריעות מספר התורה, תשע טעויות, שלש בכל יריעה, שאז הספק חמור יותר, יש לבדקו מחדש גם אם נמצאו הטעויות לאחר שתוקנו הקודמות.

★ ★ ★

מסכת סוטה

מסכת סוטה היא החמישית בסדר נשים ומוקמה אחר מסכת נזיר על דרך "הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין", כאמור בגמרא (ב/א). אף בתורה נסמכו פרשיות נזיר וסוטה זו לזו [מעניין לציין, כי במנות הרמב"ם את סדר המסכתות, בהקדמה לפירוש המשנה, נמצאת מסכת סוטה בין מסכת גיטין למסכת קידושין, וכבר עמד על כך בעל תוספות יום טוב בפתיחתו למסכתנו].

מסכת סוטה עוסקת בדיני אשה שבעלה קינא לה "אל תסתרי עם פלוני", ואחר כך היא נסתרה עמו. דינה של אשה זו להביאה ירושלימה לבית המקדש ולבדקה על ידי מי המרים, המבררים בדרך ניסית, אם טהורה וכשרה היא אם לאו. הבירור חשוב גם כדי להתירה לבעלה, אם החשד - שוא.

לפיכך כוללים ענייני סוטה ארבעה חלקים: דיני הקינוי והסתירה המתבררים בפרק הראשון; דיני הבאתה למקדש, השבעתה, השקאתה וקרבתה וכל השייך לנושא מתבררים בשלשת הפרקים הראשונים; דינים מסויימים על אודות נשים שונות, ארוסה, שומרת יבם, וכדומה, ומה דינן בעניינים אלה. נושאים אלה מתבררים בפרק הרביעי ודיני האשה והיתרה או איסורה לבעל ולמי שסתה עמו נידונים בפרק החמישי והשישי.

דינים אלה, שבפרקים א'-ו', כוללים פרטים חשובים בנושאים מרכזיים בתלמוד, כגון: דיני עדות, דיני ספק טומאה ברשות הרבים, ועוד, וכן סוגיות ארוכות בדברי אגדה הבאות בעיקר בפרק הראשון. אגב עיסוקו של הפרק החמישי בדרשה שנדרשה "בו ביום", הובאו נושאים שונים שנדרשו "בו ביום" שהושיבו את רבי אלעזר בן עזריה כנשיא.

הפרק השביעי פותח במילים "ואלו נאמרים בכל לשון: פרשת סוטה, ויודוי, מעשר...". כך ממשיכה המשנה ומונה עוד אמירות שונות הנאמרות בכל לשון, ואמירות אחרות הנאמרות דווקא בלשון הקודש. במשניות הנוספות של הפרק וכן בפרקים הבאים יובהרו ביסודיות דיניהן ופרטיהן של אותן אמירות.

בשלשת הפרקים האחרונים זנה מסכתנו בנושאים שונים לחלוטין וכך מוצא הלומד את עצמו עוסק בסוגיות שלא נתבארו בשום מקום אחר וקבעו את מקומן במסכתנו: הברכות והקללות בהר גריזים ועיבל; כל דיני ברכת כהנים בפירוט רב - פרק ז; דיני מלחמה על פי התורה - בפרק ח; דיני עגלה ערופה - בפרק ט. בסיום המסכת מספרת המשנה מתי בטלה עגלה ערופה - משרבו הרצחנים - ואגב כך מפורטים עניינים שונים שבטלו במרוצת השנים עקב ירידת הדורות. המסכת מסיימת בתיאורים קשים על אודות הירידה הגדולה הצפויה בעקבתא דמשיחא, והיא מסיימת: "ועל מה יש לנו להשען? על אבינו שבשמים!".

דף ג/ב לא תרדה בו בפרך

אין לבקש מאדם בקשה אם אינו יכול לסרב לה

סוגייתנו מביאה את דברי רבי עקיבא הלומד מהפסוק שנאמר לגבי עבד עברי (ויקרא כה/מו): "לא תִרְדֶּה בוּ בְפִרְךָ", כי יש איסור לרדות בעבד עברי על ידי העסקתו בעבודות פרך ובמלאכות בזווית. גם רבי ישמעאל לומד דין זה ומוסיף שגם מן הפסוק (שם מו) "לְעֵלְמָם פָּהֶם תַּעֲבֹדוּ" הנאמר לגבי עבדים כנענים, מוכח כי מותר לשעבד עבד נכרי בלבד, ומכך יש לדייק שבעבד עברי יש לנהוג באופן אחר ואין לרדות בו.

מעיון בדברי הרמב"ם (הלכות עבדים פרק א' הלכה א'-ב') עולה, כי ישנם שני לאווין: א. "לא תרדה בו בפרך" - שאסור להעבידו במלאכות המפרכות את הגוף והבעלים אינו זקוק להן, אלא מעסיק את העבד כדי שלא יישב בטל. ב. "לא תעבוד בו עבודת עבד" - אין להעסיקו במלאכות בזווית.

לקיחת בגדים לבית המרחץ על ידי שמש: אחת הדוגמאות לאיסור "לא תעבוד בו עבודת עבד" מבוארת ברמב"ם (שם הלכה ז): "כגון שיוליך אחריו כליו לבית המרחץ". על פי דבריו העירו האחרונים על מנהג העשירים בימים ההם, אשר היו הולכים לבית המרחץ בליווי שמשיהם, שנשאו עמם את בגדי אדוניהם, ולכאורה נהוג זה נוגד את דברי הרמב"ם המתאר מלאכה זו כבזויה!

האם דין "לא תרדה בו בפרך" נאמר גם לגבי שכיר? המגן אברהם (או"ח סימן קס"ט סעיף א') מבאר כי יש להבדיל בין סוגי האנשים העוסקים במלאכה: אדם המועסק על ידי בעל הבית כפועל, מצד הדין רשאי הפועל להפסיק את עבודתו בכל עת שיחפוץ בכך. אולם עבד עברי שנמכר לשש שנים אינו יכול לסרב לפקודת אדונו. לפיכך, בעבד עברי בלבד אסרה התורה לרדות, שהרי אין באפשרותו להתנגד לְמִרְתָּ אדונו. לעומתו השכיר, אף אם סיכם עם בעל הבית שיעבוד אצלו תקופה ממושכת, אין ביד בעל הבית לכופו לעשות מלאכות שאינן לרצונו, שהרי הפועל רשאי לעזוב את המלאכה בכל רגע, וכפי שמסיים הרמב"ם: "במה דברים אמורים - בעבד עברי, מפני שנפשו שפלה במכירה. אבל ישראל שלא נמכר,

את שיטפלו. הן ספרים וקבלות בימים ההם אפשר היה לשנות ולזייף ואם רק חפצו הפקידים, היו ממררים את חייו של בעל בית המסחר.

רבי יצחק ואשתו חרדו לקראת פקידי השלטון, והנה אן החלו הפקידים בחיפושם, פנה רבי יצחק אל בית הכנסת והסתגר בו. הזמן נקף, בינתיים הפכו הפקידים ובלשו בין חפציהם, הזיוזי ארונות מהכא להתם, הרעישו וצעקו והוא עדיין בבית הכנסת.

לבסוף התייאשו הללו מחיפושיהם ועזבו בלא הותר אחריהם קללה.

מיד נגשה אשתו לקרוא לו מבית הכנסת כדי לבשר לו כי חלפה הצרה עברה לה ורווח להם, והנה להפתעתה נוכחה לראות כי הוא אוזח בידיו גמרא ואומר באושר: "ברוך ה' שזיכנו. עתה דברי בעלי התוספות מובנים לאשורם, בלא כל תמיהה! חסדי ה'!".

בלא שתאמר מאומה, הרגיש רבי יצחק בתמיהתה - "לימוד זה בדיוק בשעה זו, מה הוא עושה? והוא הסביר: זו תקופה שאני מתקשה בדברי בעלי התוספות. עמלתי עליהם ונתרצו לי ממקום אחד והוקשו לי ממקום אחר, ולא באתי אל המנוחה ואל הנחלה. כידוע, בשעת פחד וסכנה חושיו של האדם מתחדדים, כל מאמצי גופו מתרכזים באחת והוא מסוגל לדברים שאינו יכול לבצעם מעשה שגרה. לפיכך, כשנזדמנה לי שעה קשה זו לא הנתי להחמיצה, הרגשתי כי כח הריכוז שלי מתחדד ומתעצם כדי לטכס עצה מה לעשות על מנת להחליף ממצב הביש, וכשהגעתי עד הלום אמרתי לעצמי: הן קשים עלי דברי רבותינו בעלי התוספות ועז רצוני לעמוד על דבריהם! הבה אנצל הזדמנות זו! וברוך ה' שכיתי לכך. אשרינו.

אותה שעה עמד האדמו"ר רבי יצחק מוורקא עם גמרא ושקד על תלמודו בכל כוחו, כי היא חיינו! יעמדו הפקידים ויבלשו, יחטטו, יחפשו ויחקרו, ירצו - יצאצאו, לא ירצו - ילכו להם, אין הם אלא צל חולף בעולם נצחי המאפיל על הכל.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדרך היומית, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. mendelson@meorot.co.il 03-576-67-93

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף טו/א נזיר היה שמואל

לא יצא מהארץ

בכך מתבאר מה שבקשו ישראל מלך אשר יצא לפניהם וילחם בכל הגוים אשר סביבותם (ראה שמואל א', ח'). אף שמואל יצא למלחמה, אך לא יצא מגבול הארץ, משום טומאת ארץ העמים, שהימים שהנזיר בה אינם עולים מן המניין (כאמור לעיל י"ט/ב). חיפשו המה, איפוא, מלך אשר יצא למלחמות גם לחוצה לארץ... (משך חכמה).

דף טו/ב רוב שלום בניך אל תקרא בניך אלא בוניך

בנאים

התורה היא כלי אומנותו של הקב"ה כי בה נבנה העולם. תלמידי החכמים שבאמצעותו הוא נבנה, נקראים, איפוא, "בוניו" (לשמוח בלימודים).

דף ג/א איש איש כי תטשה אשתו

אין לזלזל במעשרות

על פסוק זה אומר רש"י (במדבר ה'/ג) כי מי שמעכב מתנות כהונה סופו להביא את אשתו אל הכהן. **פטר** הדברים הוא שחז"ל אמרו שמעשר מביא ליד עשירות (שבת קי"ט/א). ברם יכול אדם לומר: אבחר לי דרך אחרת; חז"ל אמרו גם "אוקירוי לנשייכו כי היכי דתתערתו" (כבדו נשותיכם כדי שתתעשרו) (בבא מציעא טז/ט). אכבד את אשתי ולא אעשר. באו חז"ל ובישרוהו זה בלא זה אי אפשר; אם תזלזל במעשרות אף הסגולה האחרת לא תצלח וסופך להגיע אל הכהן לאחר קטטה... (אמרות חכמה).

דף ג/א אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות

ירידת הדורות

היה מקונן הסבא מנובהרדוק:
לפנים לא היה אדם עובר עבירה בלא שנכנסה בו רוח שטות. ואילו עתה אין אדם עושה מצוה בלא שנכנסה בו רוח חכמה...

דף ג/א אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות

חטא מתוכנן - חמור יותר

חטא בא, בדרך כלל, ברוח שטות.
רוח שטות דהיינו חפזון ומהירות. החלטה רגעית חפזת כאשר בא עליו היצר פתאום ובלבל מחשבתו ודעתו.
לפיכך חמורה הימנה עבירה שיסודה במחשבה ותכנון, שכן איננה פרי אותה רוח שטות. לכן נענשו עמון מואב "על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ומים". "דבר" היינו שנדברו זה אל זה ותכנונו לעשות זאת. אין זה חטא רגיל של רוח שטות אלא מורה על רשעות עצמית... (משמרת אלעזר, צ"ב).

דף ה/א צריך שיהא בו אחד משמונה בשמינית

הגאון שבשמיני שבשמינית...

אמר הגר"א מוילנא דרך רמז: הכוונה שיהיה לו מה שמופיע בפסוק השמיני שבפרשה השמינית, היא פרשת וישלח. ומה נאמר שם? "קטונתי מכל החסדים ומכל האמת" - כאשר באו עליו חסדים וטובות תלאם בעצמו ולא באבותיו. זהו האופן בו מותר להתגאות ותו לא. והטעם להיות זה, כדי שיאמר "קטונתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית עם עבדך"... (קול אליהו).

דף ה/א אמר רב נחמן בר יצחק לא מינה ולא מקצתה מי זוטרי דכתיבי ביה תועבתי ה' כל גבה לב

למה המתגאה מביא חמה לעולם

המחלוקת אם תלמיד חכם מותר במקצת גאווה,

מותר להשתמש בו כעבד, שהרי אינו עושה מלאכה זו אלא ברצונו ומדעת עצמו". המגן אברהם מוכיח זאת מדברי הספרא (פרשת בהר סוף פרק ו) הדורש את הפסוק "לא תרדה בו בפרך" ומפרשו: **"בו** אין אתה רודה, רודה את **בבן חורין בפרך**", וכמו כן בלאו השני נאמר "לא תעבוד בו עבודת עבד".

ראוי לציין, כי במסכת בבא מציעא (עג/א) מבואר כי אין להכריח כל אדם מישראל לעשות מלאכה כל שהיא נגד רצונו, והעושה כן עובר על "לא תרדה בו בפרך". על כן כתב רבינו יונה (שערי תשובה שער ג' אות ס'): "לא ישתעבד אדם בחבריו", ומוסיף, כי אדם שאימתו מוטלת על אחרים, או שאנשים מתביישים לסרב לבקשתו, חייב להזהר שלא לבקש מאומה מגדול ועד קטן, אלא אם כן בטוח הוא שאין הם נענים לבקשתו מחמת יראה ופחד או אי נעימות.

דף ד/ב כל המזלזל בנטילת ידים נעקר מן העולם

תעודת כשרות למסעדה המגישה קפה אחר ארוחה בשרית

מדברי גמרתנו, העוסקת בהלכות נטילת ידים ואומרת: "כל המזלזל בנטילת ידיים נעקר מן העולם", יכולים אנו ללמוד על חשיבות המצוות שתקנו חז"ל.

חשיבות הזהירות במצוות דרבנן: רש"י (ד"ה נעקר), מבאר, שאין דברי הגמרא אמורים לגבי מצוות נטילת ידיים בלבד, אלא גם לגבי כל תקנות חז"ל, שמי שאינו נזהר בהן - נענש ונעקר מן העולם, שהרי העובר על דברי חכמים חייב מיתה, שנאמר (קהלת יח) "ופרץ גדר ישכנו נחש". אולם, מוסיף רש"י וכותב, כי אין הכוונה לאדם שנכשל פעם אחת באכילה ללא נטילת ידיים, אלא על מי ש"מזלזל" ואוכל ללא נטילת ידיים בקביעות.

הצלת יהודים מאיסורים, היכן? בעל מסעדה שהאכיל את לקוחותיו נבלות וטרפות, פנה אל רבה של העיר וביקש לשנות את דרכו, ועל ידי כך לזכות בתעודת כשרות. משגיחי הכשרות ערכו עמו פגישה, במהלכה הבהירו בפניו את ההלכות עליהן הוא אמור להקפיד מכאן ואילך, כגון: מקורות הבשר, זהירות מבישולי עכו"ם על ידי פועליו הנכרים, עירוב בשר בחלב, וכדומה. את כל הסייגים וההלכות הסכים בעל המסעדה לקבל עליו, אך לפתע עלתה בעיה חמורה; בעל המסעדה סיפר למשגיחי הכשרות, כי ייחודיותה של מסעדתו היא בכוס הקפה המשובח שהוא מכין במו-ידיו לכל לקוח המעוניין בכך בתום ארוחתו הדשנה. "על זה איני יכול לוותר". הפגישה הסתיימה בלא כל סיכום, ומכאן ואילך התגלגלה השאלה הסבוכה לפתחם של תלמידי חכמים.

היו שצידדו, כי אף על פי שסועדים אחדים יכשלו באיסור דרבנן של שתיית חלב בסיומה של הסעודה הבשרית [האיסור מדאורייתא הוא על אכילת בשר וחלב שהתבשלו יחד], מכל מקום, יש מקום לשקול הענקת תעודת כשרות למסעדה, כי יש בכך כדי למנוע יהודים רבים מאיסור אכילת נבילות וטריפות שסופקו עד כה לבאי המסעדה.

אולם, בשו"ת ציץ אליעזר (חלק י"א סימן נ"ה) העלה, כי אסור להעניק הכשר למסעדה זו. בדבריו הוא מסתמך על דברי גמרתנו האומרת, שאדם הרוצה לעבור על דברי חכמים נענש בחומרה ונעקר מן העולם, ואף בעל המסעדה חמור עונו מנשא עקב זלזולו בדברי חכמים, ואין ראוי להמציא תעודת כשרות למסעדה שבבעלות אדם המזלזל בדברי חכמים.

מכירת בשר בתשעת הימים: סברא נוספת מובאת בציץ אליעזר, על פי דברי המהרש"ם (הערות לספר ארחות חיים ספינקא על סימן תקנ"א ס"ק ל'). בזמנו של המהרש"ם [נפטר בשנת תרע"א - 1911] נהגו בעלי אטליזים להמנע ממכירת בשר בתשעת הימים, כדי שאינשי דלא מעלי, המזלזלים באיסור אכילת בשר בתקופת זמן זו, לא יכשלו באכילת בשר.

היו שעוררו שמא יש לבטל מנהג זה משום החשש שמא אותם פורקי עול החפצים בבשר יסורו אל הרובע הנוצרי, וירכשו שם בשר נבלות וטריפות לסיפוק תאוותם, ובכך גם יעברו על איסורי תורה. אולם המהרש"ם הכריע, כי על בעלי האטליזים להמשיך כמנהגם מימים ימימה. לראיה הביא את דברי בעל עקידת יצחק (פרשת וירא שער כ') המבאר, כי אף חטא קטן וקל שמזלזלים בו, ובתי הדין והקהל אינם מוחים על כך, נחשב ל"עוון פלילי וחטאת הקהל כולו". העקדת יצחק מסיים את דבריו, שחטא כזה אינו נמחל, אלא בעונש ופורענות לקהל כולו.

דף ד/ב כל האוכל פת בלא ניגוב ידים כאילו אוכל לחם טמא

ניגוב ידיים במכונה לייבוש ידיים

"כל האוכל פת בלא ניגוב ידיים כאילו אוכל לחם טמא". כך קובעת גמרתנו.

שני טעמים נאמרו בפוסקים לחובת ניגוב הידיים לאחר הנטילה, ומדוע מי שאינו עושה כן נחשב כאוכל לחם טמא.

רש"י (ד"ה כל האוכל) מבאר, כי האוכל בידיים רטובות ממאים ומקלקל את פיתו, כפי שהגמרא בסוגייתנו דורשת מדברי הנביא, שהאוכל פת מאוסה כאילו אכל לחם טמא.

המים על הידיים אחר הנטילה-טמאים: טעם אחר אומר הבית יוסף (עיין טור או"ח סימן קנ"ה, ועיי"ש משנה ברורה ס"ק מ"ו), על פי ההלכה הקובעת כי מים שנטלו בהם ידיים נטמאים, אלא אם כן כמות המים עולה על רביעית. מעתה, אדם שנטל את ידיו בכמות מים הפחותה מרביעית נטמאו המים והם מטמאים כל מאכל שיגע בהם. לפיכך עליו לנגב את ידיו, ואם לא עשה כן אכל לחם טמא.

"התחברתי והרגשתי את מתיקות התורה"

בדרך, בבית, בעבודה,

24 שעות

ביממה

מתחברים לשיעור המרתק

להאזנה חייגו:

073-2951342

למסכת הנלמדת הקישו 1

בעלות שיחה רגילה

ההבדל בין שני הטעמים בא לידי ביטוי באדם הנוטל את ידיו בכמות מים העולה על רביעית. שלדעת רש"י, אף במקרה זה עליו לנגב את ידיו, כדי שלא ימאס את פיתו. אך לטעמו של בית יוסף אינו צריך לנגבן שהרי המים אינם טמאים.

הטובל את ידיו אינו צריך לנגבן: הבית יוסף מבסס את טעמו על דברי התוספתא (מסכת ידים פרק ב' הלכה א', הובא במרדכי ברכות פרק ח' סימן ר"ב) האומרת, שאדם שקיים את מצוות הנטילה על ידי טבילת הידיים במקווה, אינו חייב לנגבן קודם שיאכל פת מוכח, איפוא, כי הנוטל את ידיו במים שאינם מטמאים אינו צריך לנגבן, וכך הוא גם פוסק להלכה (שולחן ערוך שם סעיף י"ג). אולם המהרש"ל (הובא במשנה ברורה שם) חולק על השולחן ערוך וסובר, כי גם אדם הנוטל את ידיו בכמות מים העולה על רביעית, חייב לנגב את ידיו אף על פי שלא נטמאו המים. וטעמו, על פי שיטת רש"י בסוגייתנו שחובת ניגוב הידיים לאחר הנטילה היא משום קלקול הפת, וטעם זה שייך גם בנטילה כזו שאינה מטמאת את המים. המהרש"ל מוסיף וכותב, שאין להקשות על דבריו מדברי התוספתא האומרת שאדם הטובל את ידיו במקווה אינו צריך לנגב את ידיו, ואם כן מוכח, לכאורה, שכאשר המים אינם נטמאים אין צורך לנגב, שכן יש לומר כי **טבילת הידיים** במקווה היא כעין טבילת הגוף המטהרת מן התורה, ולכן שונה היא מנטילת ידיים וכפי שלאחר טבילת הגוף אין חובה להתנגב, הוא הדין בטבילת הידיים.

ייבוש ידיים במתקן: חילוק נוסף בין שני הטעמים הללו, כתב הלבוש (שם), במקרה שאינו מנגב את ידיו במגבת אלא ממתין עד שיתנגבו מאליהן. שכן, אם טעם הניגוב הוא משום מיאוס וקלקול הפת [כדעת רש"י], רשאי האדם לנהוג כן, כיוון שבסופו של דבר הידיים יבשות, ובנגען לאחר מכן בפת לא תמאסנה אותה. אולם, אם טעם הניגוב הוא משום חשש של מים טמאים, צריך להעביר את המים הטמאים מידי ואת די בניגובן מאליהן **"שהשפשוף מטהרן ביותר"**.

שולחן ערוך הרב (סעיף י"ז) וכף החיים (ס"ק פ"ז) הביאו את דברי הלבוש וכתבו כי לכתחילה יש להיזהר לנגב את הידיים, ואין להמתין עד שיתנגבו המים מאליהם. החזון איש (סימן כ"ה ס"ק י') מתייחס לנידון זה ומכריע, שהן לשיטת רש"י והן לטעמו של הבית יוסף, אם יבשו ידיו יכול הוא לאכול ללא חשש, ואין כל הבדל אם יבשו מאליהן או שניגבן במגבת, שהרי למעשה אין על ידיו מים טמאים ואין כל סיבה לחשש.

למעשה, מאחר שהמשנה ברורה (סימן קנ"ח ס"ק ל"ז) כתב: "דלא יפחות מרביעית לכל יד ויד" [מאחר שקיום הנטילה כהלכתה בכמות מים הפחותה מרביעית כרוכה בפרטי דינים רבים שאין הכל בקיאים בהם], מותר לכל הדעות לייבש את הידיים באוויר, שהרי ביותר מרביעית אין טומאה כנזכר. על פי זה כתבו הפוסקים (בשו"ת בצל החכמה חלק ד' סימן קמ"א), שאפשר לייבש את הידיים במכשירי יבוש הפולטים זרם אוויר חם, ללא כל חשש, שהרי בכך אין נותרים על ידיו מים העלולים לטמא מאכלים.

מפרשים המפרשים, יסודה בפירוש הפסוק (משלי טז/ה) "תועבת ה' כל גבה לב" - האם "כל" היינו שכולו גאוה, אבל מקצת מותר, או שהכוונה 'כל דהו' [מחלוקת מעין זו נמצאת בש"ס פעמים רבות]. זהו מה שאמרו חז"ל שהמתגאה מביא חמה לעולם. מי שמתגאה מורה ש'כל גבה לב' היינו שכולו גבה לב, ומעט מותר, ולפיכך מה שאמרו "והוא רחום... ולא יעיר כל חמתו" היינו רק 'כל חמתו', אבל מעט יעיר... (דרך משה בשם מוהר"א ברודא מפראג).

לעילוי נשמת

הר"ר אשר יצחק לינדנר ז"ל

ב"ר יוסף יהודה ז"ל נלב"ע י"ב חשוון תשמ"ט

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת שרה אנגלרד ע"ה

ב"ר מנחם מנדל כהן ז"ל נלב"ע י"א בחשוון תשנ"ז

תנצב"ה

הונצחה ע"י בתה גב' ברכה לנגה ומשפחתה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת שרה לנגה ע"ה

ב"ר יעקב ז"ל נלב"ע י"א בחשוון תשמ"ו

תנצב"ה

הונצחה ע"י משפחות לנגה ורוטנברג שיחיו

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר
בכל יום משנה אחת
הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!

חייג עכשיו: *3029

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

